

Sjemkel
Sjemkel

Ze woonde afgelegen, in de velden een eind buiten het dorp, een kleine hoeve omzwachteld met doornige hagen waarboven de kruinen van notelaars uitrezen. Tussen hun stammen was een waslijn gespannen waaraan meestal vaatdoeken te drogen hingen, afgemeten en ordentelijk, geruite linnen vierkanten die de wind soms met een pink beroerde. De aarde tussen de hagen en de kasseiweg was altijd aangeharkt in lijnrechte voren, zo aanlokkelijk voor kindervoeten om ze met dwaalsporen te bevleken, maar niemand durfde het aan.

Om de dag weerklonk de roestige vleugelslag van haar fiets, wanneer ze in het dorp inkopen ging doen, een grote lederen tas aan het stuur, haar kloeke handen, die veel te groot leken voor haar korte, gedrongen gestalte, om de stang geklemd.

‘Madeleine’, zeiden de vrouwen wanneer ze ’s zomers erwten peulden aan de lange tafel op het voorerf en het geknars van de pedalen hoorden.

Ze knikten kort gedag en Madeleine knikte ook, maar ze stopte nooit voor het hek om bij te kletsen.

Ze woonde alleen, leek een wereld die aan zichzelf genoeg had, achter die hagen en de vitrages met zomen van grijsig haakwerk die het huis voor inkijk behoedden. Aan haar reis naar het dorp met al zijn bliken en gefluister moet een heel ritueel zijn voorafgegaan, want haar zilverwitte lokken waren opgestoken, haarklemmen van been of schildpad hielden ze in het gareel, en ze kwam nooit buiten zonder een kleurige schouderdoek die ze boven haar jas om haar nek had gedrapeerd. Ze had haar trots.

Ze wekte geen schuwe indruk, evenmin was ze hooghartig. Ze had iets voornaams over zich, onaangetast door de jaren, die haar gestalte ietwat hadden gekromd en rond haar helderblauwe ogen groeven hadden uitgesleten die zich wellicht onder het

textiel van haar dracht verderzetten – richels en ravijnen van stug geworden huid, die uitliepen in eelt op de kneukels van haar handen.

De oudere vrouwen noemend haar de vroedvrouw, ook al moet het van voor de laatste oorlog zijn geleden dat ze nog borelingen uit bekkens had getrokken, navelstrengen had doorgeknipt, placenta’s opgevangen in kommen even wit en gaaf als de geëmailleerde vergieten in de schoot van de vrouwen, waarboven de nagels van hun duimen peulen open kliefd, de erwten, rond en teer als kinderhoofden, zonder veel omhaal uit de doppen ritsten tot hun vingertoppen groen uitsloegen van het bittere sap en de vergieten zich vulden. De doppen gooiden ze achteloos op het tafelblad.

‘Ze wist wat ze deed’, zeiden ze, de vrouwen. ‘Ik weet niet van wie ze het geleerd heeft, naar school is ze nooit geweest.’

‘Haar moeder’, zei iemand, die het van haar eigen moeder had gehoord.

Ooit moeten die handen, toen ze gladder waren, soepeler, niet zo reptielachtig geschubd, zich om gezwollen buiken hebben gespreid, weeën door spieren en vliezen hebben voelen trekken in het moederlichaam onder haar, dat zich uitstulpte om de vrucht te verdrijven. Die staalblauwe ogen zullen de minste welving in de strakgespannen huid hebben afgelezen.

‘Ze is er niet veel kwijtgeraakt, maar de dokters moesten niets van haar hebben’, wist iemand.

‘De dokters’, herhaalden de anderen. Ze haalden de schouder op en snoven kort door de neus, alsof het volstond. Mannen, hoorde je ze denken.

De peulen hoopten zich op, op het tafelblad. Lege hulzen,

open monden. Vingernagels kleurden groener en groener.

‘Ze heeft nog veel meisjes geholpen omdat de dokters het niet wilden of niet durfden.’

‘Waar moest een mens naartoe in die dagen?’

Nog meer gesnuif.

‘Ze werkte proper, altijd proper. Geen breinaalden, daar was ze tegen.’

‘Ik zou het ook niet moeten weten, dat ze met breinaalden in mij zitten te koteren.’

‘Ik weet niet wat ze bewaarde in haar kruiken, wat ze die meisjes liet drinken.’

De kruiken waren er nog, ze troepten samen rond de stammen van de notelaren in haar tuin, beplant met pelargoniums en Oost-Indische kers die in kleurige tongen over de buiken droop, en in het raamkozijn van de achterkeuken kon je in het voorbijgaan een glimp opvangen van glazen flacons in allerlei maten, blauw glas, bruin glas, waarschijnlijk al jaren leeg.

Er waren er die beweerden dat ze vroeger 's nachts door de velden trok, met aan haar arm een mand waarin ze de ingrediënten van haar brouwsels verzamelde.

‘Het hielp, naar het schijnt, als ze vroeg genoeg kwamen, de meisjes.’

Wellicht ook in de nacht, onder de sluier van de schaamte. Wie weet hoe vaak ze thuis vertwijfeld de trap op en af hadden gelopen, van de treden waren gesprongen, hun schede hadden gezalfd met pekkel om de vrucht die een of andere boerenzoon in een walm van bier of jenever op zijn jakkerende ademstoten met zijn naald van vlees in hun binnenste had geplant.

‘Ze vroeg niet veel, ze deed het om te helpen. Als het te laat was, begon ze er niet aan. Ze zei het eerlijk. Dan moesten ze het dragen. Het kind, en de schande.’

Het zullen de meest berooiden zijn geweest die bij haar aanklopten; melk- of keukenmeiden, zonder ouders of centen genoeg van zichzelf om ergens in een afgelegen klooster te worden weggestopt, door nonnen als donkere zuilen van zout met de pekkel der boetedoening gegeseld tot ze baarden zonder een blik te mogen werpen op het kind dat alleen hun bekken zich kon herinneren. Het al te grote hoofd, de ene schouder, dan de andere, de romp, de buik, de beentjes, de voetjes achter het dwars over het kraambed gespannen laken, de leegte erna, toen ze lagen uit te druipen.

‘Ze hielp die arme schapen liever dan dat ze bij een ander gingen, of het zelf probeerden. Ja, ze heeft veel engeltjes gemaakt, Madeleine. Iedereen wist het. Iedereen kwam. Het moet een volière zijn, daar in de hemel.’

Koerde het, al dat ongeborene? Fladderde het van lichtstraal naar lichtstraal in het licht van de Eeuwige, zoals de plumpe putti met kragen van wolken het gipsen gewaad van de Christus Salvator Mundi omspeelden, boven het tabernakel in de kerk? Werden ze als versiersel gedoogd, daarboven?

‘Ze is nooit aangegeven, gelukkig. Ze waren niet mals als ze ervan hoorden, de dokters, de pastoors.’

De vrouwen zwegen, blikten naar hun handen, de groene duimen. Zusters.

Straks zouden ze hun oogst overgieten in bokalen, verzegeld met een bloedrode rubberen ring en een stalen klem, en de

bokalen in een hoge ketel bergen, boven de geelblauwe vlam van het fornuis, met een thermometer in het deksel, dat schuimbekte wanneer het water ziedde.

Ze wreven hun handen schoon aan hun schort.

In de verte weerklonk het karnen van Madeleine's fiets.

'We zullen een paar potten bij haar afgeven straks', zeiden ze.
'Iedereen moet eten in de winter.'

Ze knikten gedag toen ze langs het hek reed.

Madeleine knikte terug.

